

S. XVIII, UNA PARCEL·LACIÓ A L'ESCALA

L'ESTABLIMENT DE CAN PUNTON -CASA ALBERT- ALS CARRERS ENRIC SERRA-STA. MÀXIMA. I PARCEL·LACIÓ ALS CARRERS ENRIC SERRA I JOAN MASSANET, EN TERRENY DE L'HOSPITAL DE MALALTS I POBRES DE L'ESCALA.

Una parcel·la o solar és un tros de terra que, gairebé sempre, prové de la partició d'una finca més gran a unes mides aptes per ser edificada.

Des de temps immemorials que, a les urbs i en l'establiment de les ciutats, es parcel·laven els terrenys segons les necessitats del creixement d'aquestes, i també en quant a la mida de les parcel·les, segons si eren per edificar blocs de pisos (les insulae romanes), petites parcel·les a mitgeres, repetitives per botiguers (les tabernae), o grans parcel·les per les mansions dels senyors (els potentiores). Nosaltres podem veure exemples d'aquestes tipologies a les ruïnes d'Empúries, menys de les insulae, que només es donaven en ciutats grans.

A l'Escala, fins ara, no tenim constància d'on prové el naixement de la trama dels carrers i les parcel·lacions que anaren configurant el nucli antic, tal com avui el coneixem. Ni de qui va ser la idea del traçat dels seus carrers, qui va pensar-lo i impulsar-lo. Com és normal segueixen el sentit de les pendents del terreny, les esorrenties de l'aigua i els primitius accessos al lloc.

Ara tenim enginyers i arquitectes, però fins aproximadament la meitat del s. XIX hi havia els mestres d'obres i els enginyers. Aquests darrers estaven lligats a l'estat o a l'exèrcit, i és per això que, moltes vegades, ens trobem que la trama de carrers de petites ciutats modernes, dels segles XVIII i XIX, ve donada per l'estada d'algun exèrcit en el lloc. No sabem, doncs, de moment, en el nostre cas d'on prové la idea de la urbanització inicial de l'Escala. Podria ser que en ser propietat del comte d'Empúries, aquest tingués algun tècnic que li solucionés els problemes d'establiment de les noves parcel·les a l'Escala o allà on fos dels altres pobles on tenia terrenys per censar, i on el creixement demogràfic feia expandir els carrers.

Podríem fer un primer nivell d'hipòtesi de la trama dels carrers de l'Escala, des del seu naixement, s. XVII, a partir de les primeres antigues botigues (magatzems), després botigues de vendre i també l'accepció posterior, de lloc de menjar i beure, al voltant del port de la Plaja¹. Aquests primers establiments havien de respectar les esorrenties de les vessants d'aigua, les quals marquen els espais que cal deixar lliures, carrers, i el traçat del posterior desenvolupament del nucli. De la pendent en sentit nord-sud, seria bàsicament el barri del passeig i part del Pedró fins carrer Perxell, i la vessant de la pendent est-oest, des del carrer Calvari fins Vista Alegre. Les aigües de pràcticament tots aquests carrers anaven a confluïr al port de la Plaja on varen omplir la cala de sorra.

En aquest article us parlaré de la creació, en ple s. XVIII, de dues parcel·les grans, les del carrer Enric Serra (carrer Major, més enrere camí als Recs, segons escriptura.) 37 i 39, amb façana a llevant, o sigui el carrer Sta. Màxima (abans, carretera a Torroella de Montgrí, segons escriptura), propietat del comte d'Empúries, i de les 8 parcel·les del carrer Enric Serra entre el número 50 i el 64, amb façana al carrer Joan Massanet (abans carrer Hospital) propietat de la institució de l'Hospital de Malats i Pobres de l'Escala, de les quals he trobat documentació.

Comencem per les dues parcel·les grans que conformen l'actual finca de la casa pairal, coneguda popularment com a can Punton o casa Albert.

El primer document, un capbreu, data de 1731, i està escrit en llatí notarial². He fet una traducció per sobre, del més important sense entrar a totes les fórmules repetitives de les escriptures de l'època, mes o menys diu:

"En nom de Déu, jo Josep Pujol, mestre de cases de l'Escala, terme de la vila d'Empúries, Comtat d'Empúries i diòcesi de Girona, jura que reconeix a vos excel·lentíssim senyor Nicolàs Fernández de Còrdova, marquès de Priego, Duc de Medinaceli, Segorbe, Alcalá i Feria, Comte d'Empúries i de Prades, absent i representat pel magnífic Antimo Puig, procurador de la vila de Castelló del comtat d'Empúries, reconec que tinc per vos una casa³ situada a citat Port que té més o menys trenta passos de longitud i vint de latitud, que dona a orient amb carretera pública que va a la vila de Torroella de Montgrí, al sud amb terra del mateix Exc. Sr., a occident (actual Enric Serra) amb camí públic i a tramuntana amb honor de Thomàs Sabadí, traginer d'aquest port. Us juro sobre els Evangelis que jo i els meus successors pagaran a vos i als vostres successors com a cens el dia de Nadal tres sòlids de Barcelona. Tot això davant

1. Poso Plaja, perquè en la parla escalenca és com n'hi diem. I així converteixo el mot platja, en el topònim Plaja, que molts escalencs reivindiquem. No així la platja dels Riells o la platja d'Empúries o la platja de Montgó.

2. Arxiu familiar, carpeta 6, doc. 1.

3. Tenia la casa però no d'aquestes mides, com veurem després. S'usa el concepte casa per solar.